

SZÍNHÁZVÁROS BARCELONÁBAN

Az alábbiakban azt a nagyszabású tervet ismertetjük, amelynek célja egy színházakat, színházhoz kapcsolódó intézményeket, oktatási központot és egyéb színházi szolgáltatásokat magában foglaló komplexum kialakítása Barcelonában. A terv kiindulópontja a nálunk is ismert Teatre Lliure, az Európai Színházi Unió katalán tagszínházának új otthonáról szóló döntés, amely 1991-ben született meg. Az építkezést 1996-ban kezdték, és a multifunkcionális, a színpad és a nézőtér viszonyát tekintve tetszés szerinti flexibilitásra képes technológiával felszerelt épület előreláthatóan még az idén elkészül. Lluís Pasqual, a Teatre Lliure igazgatója irányítja a teljes körű projekt - a Színházváros - munkálatait is, amelynek szellemi koncepciója, széles körű társadalmi és szakmai egyeztetésekre támaszkodó kivitelezése nálunk is számos tanulsággal szolgálhat mindazoknak, akik színházépítő ambíciójukhoz elég bátrak a „nemzeti” jelzőt társítani. (A Szerk.)

BEVEZETŐ

A Színházváros (Ciutat del Teatre) fogalmát először két városi előljáró vetette fel, abból kiindulva, hogy ilyen módon munkálják ki a közösségi szolgáltatások és az élő színház közötti kapcsolatot. A Színházváros rendelkezése, hogy megszólítsa és magához vonzza Barcelona valamennyi polgárát. Sokféle intézményt foglal magában, amelyek részben adottak, részben ezután épülnek meg: egy színházművészeti iskolát a már eddig is fennállt, de most új székházba költöző Színházi Intézet keretében, egy viszonylag új városi színházat, valamint egy már közismert és emblemikus jellegű színházat, a Teatre Lliurét, a maga újonnan létesítendő épületében. Ezekhez az intézményekhez, amelyek mind egyazon körzetben, a Montjuic hegy lábánál lévő tágas téren helyezkednek el, kiegészítésül további közeli létesítmények tartoznak: az úgynevezett Görög amfiteátrum, a barcelonai nyári fesztivált kiszolgáló létesítmények, valamint a Palau dels Esports, azaz a stadion, amelyben már eddig is sűrűn rendeztek hangversenyeket.

A Színházváros olyan térség, ahol a közösségi színjátszásban nyilvánulhat meg az alternatív színház számos, már ma is ismert vagy ezután kikísérletezendő formája, mégpedig olyan módon, hogy a mechanizmusok és a közvetített értékek teljesen függetlenek legyenek a piac törvényeitől.

Lluís Pasqual, a Teatre Lliure igazgatója
Barcelona, 1999. október

A CÉLKITŰZÉS

Többéves vita után, 1997 elején Pasqual Maragall, Barcelona akkori polgármestere ismét felvette a kapcsolatot Lluís Pasquallal. Ekkorra a városházán már kitalálták a majda-

ni létesítménykomplexum elnevezését, a Ciutat del Teatrét, és most megbeszélések kezdődtek a részben meglévő, részben építés alatt álló épületek programjainak összehangolására. 1998 márciusában nyílt fórumot tartottak ötszáz résztvevővel, köztük számos potenciális nézővel, és számos, itt felvetődött szempontot beillesztettek a tervbe. Ezenkívül írásos kapcsolat létesült mind a színházi szakma, mind különböző civil szervezetek képviselőivel, hogy az elképzelés az ő véleményüket is tükrözze. Az előkészületek kezdetén megválasztották a tervezet főbiztosának Lluís Pasqualt, és létrejött egy tíztagú technikai bizottság is, a Teatre Lliure, a Színházi Intézet, a barcelonai önkormányzat, a városi közművek, a városfejlesztési bizottság, valamint a Montjuic park kezelősége képviselőiből, de résztanulmányokat készítettek a közönségszervezés, a kommunikáció, a dokumentáció és az Európai Bizottsággal való kapcsolattartás felkért szakértői is.

A SZÍNHÁZVÁROS HELYSZÍNEI

A *Mercat de les Flors* (amelyet a korábban itt működött virágpiacról neveztek el) 1985-ben nyílt meg egy, eredetileg nem színházként szolgáló, elhagyott épületben, mégpedig azért, hogy Peter Brooknak legyen hol vendégszerepelnie a *Carmen* tragédiájával és a Mahábháratával, és a nagy sikerre való tekintettel a városi hatóságok elhatározták, hogy az épületben hosszú távon is színházat rendeznek be. Az új színházban nincs rögzített színpad és állandó nézőtér; a multifunkciós tér minden előadáshoz átalakítható, és maximálisan 900 nézőt fogadhat be.

A *Palau de l'Agricultura*, az 1929-es Barcelonai Világkiállítás mezőgazdasági pavilonja 1989-ben került az akkor tizenhárom éve működő Teatro Lliure birtokába, hogy itt rendezzék be a maguk korszerű, céljaiknak megfelelő műhelyét. Az építkezés 1996-ban kezdődött, és még most sem fejeződött be. A multifunkciós színházterem, amelyben, ha úgy tetszik, olasz rendszerű színpad is működtethető, maximálisan 750 főt fogadhat be. A 15 méter mély és 28 méter magas kukucs-kaszínpad a 16x9 méteres előszínpaddal teljes egészében elválasztható a teremtől, ami mind a játéktér, mind a nézőtér viszonylatában teljes szabadságot tesz lehetővé. Az épületnek ebben a szárnyában vannak a színeszek és a nézők számára létesült kiegészítő szolgáltatások (öltözők, társalgók, sminkszobák, különleges effektusok, mosdók stb.). A felső szinten két nagy próbaterem, vala-mint a dramaturgiai részleg, továbbá könyvtár és olvasószoza található.

Az épület másik szárnyában vannak az igazgatósági és gazdasági irodák, a közönséget kiszolgáló büfé, étterem, különböző üzletek és információs szolgáltatások. Ugyanitt

működik egy további, a görög kereszt formáját utánozó játéktér, kísérleti célokra. Az egész színház természetesen légkondicionált.

Az 1913-ban épített *Színházi Intézet* eredetileg színművészeti főiskolának létesült, és most is itt oktatják a színjátszást, a rendezést, a díszlettervezést, a dramaturgiát, a táncot és a koreográfiát, a speciális színházi hatásokat. Emellett az épületben hatalmas könyv- és kéziratár is található.

Ez az épület is most van totális felújítás alatt. Két színházterem létesül benne, az egyik olasz rendszerű, rögzített ülésekkel, 350 személy befogadására, függönnyel, zenekari árokkal és minden más hagyományos kellekkel, a másik, a multifunkciós stúdiószínház maximálisan 150 nézőt fogad be. Mindkét színpadhoz külön szolgáltatások (öltözők, mosdók, raktárak) tartoznak, vannak büfék és éttermek, és 84 férőhelyes föld alatti parkoló; ezenfelül számos stúdió és próbaterem áll a színművészeti, illetve táncművészeti főiskola diákjainak rendelkezésére, és az épülethez múzeum, kiállítóhelyiségek stb. is tartoznak.

A társult létesítmények közül a *montjuici Görög Színház* eredetileg szintén az 1929-es világkiállítás céljaira készült, és jelenleg a barcelonai nyári fesztivál központja. Az építésnek az epidauroszi színház szolgált modellül, de tervébe belefoglalta az antik Róma amfiteátrumjainak újításait is. Az épületet, amely kihasználja a természeti környezet szépségét, gyönyörűen megtervezett tájkert egészíti ki.

Végül az 1955-ben épült *Sportpalota* sporteseményeken kívül főleg koncerteket és zenés látványosságokat fogad be, és alkalmanként maximálisan hét-nyolcezer néző látogathatja.

KIINDULÓPONTOK

A Színházváros a közösségi színházat kívánja ápolni és fejleszteni. Az ilyen színház szociális és politikai síkra vetíti a maga alkotótevékenységét, és meg se próbálja utánozni az üzleties színházak profitirányultságát. Mindamelllett egyáltalán nem kötelező vagy törvényszerű, hogy az ilyen színház intézményes vagy hivatalos struktúrákon nyugodjék, a politikai ellenőrzést pedig még kevésbé viseli el. A közösségi színház egyik alapértéke éppen a függetlenség, és a Teatre Lliure (a.m. Szabad Színház) különösen büszke rá, hogy 1976-os megalakulása óta az ilyen értelmű közösségi színháztypust honosította meg.

A függetlenség a művészi munkában is megmutatkozik; a legtöbb katalán színház a művészet és a művészek szempontjait egyaránt tiszteletben tartva, szabadon dönt az évad hosszáról, a próba- és alkotási periódusok időtartamáról. Ehhez pedig ki kell küszöbölni a színházi munka másutt oly jellemző tekintélyelvűségét és piramis jellegű struktúráját. Ilyen értelemben a Színházváros olyan

produkciós központ, amelyben különböző elképzelések és projektek párhuzamosan valósulnak meg, de a munkamódszerekről közösen, összehangoltan és egyszersmind felelősen döntenek. A liberális társadalmak időbe-osztását a fogyasztás vagy a termelés szűken vett értékei határozzák meg, az alkotó időbe-osztás viszont a résztvevők belső metronómjának, az emberi szív évezredek óta azonos ütemben váltakozó szisztolés és diasztolés nyomásának engedelmessé válik.

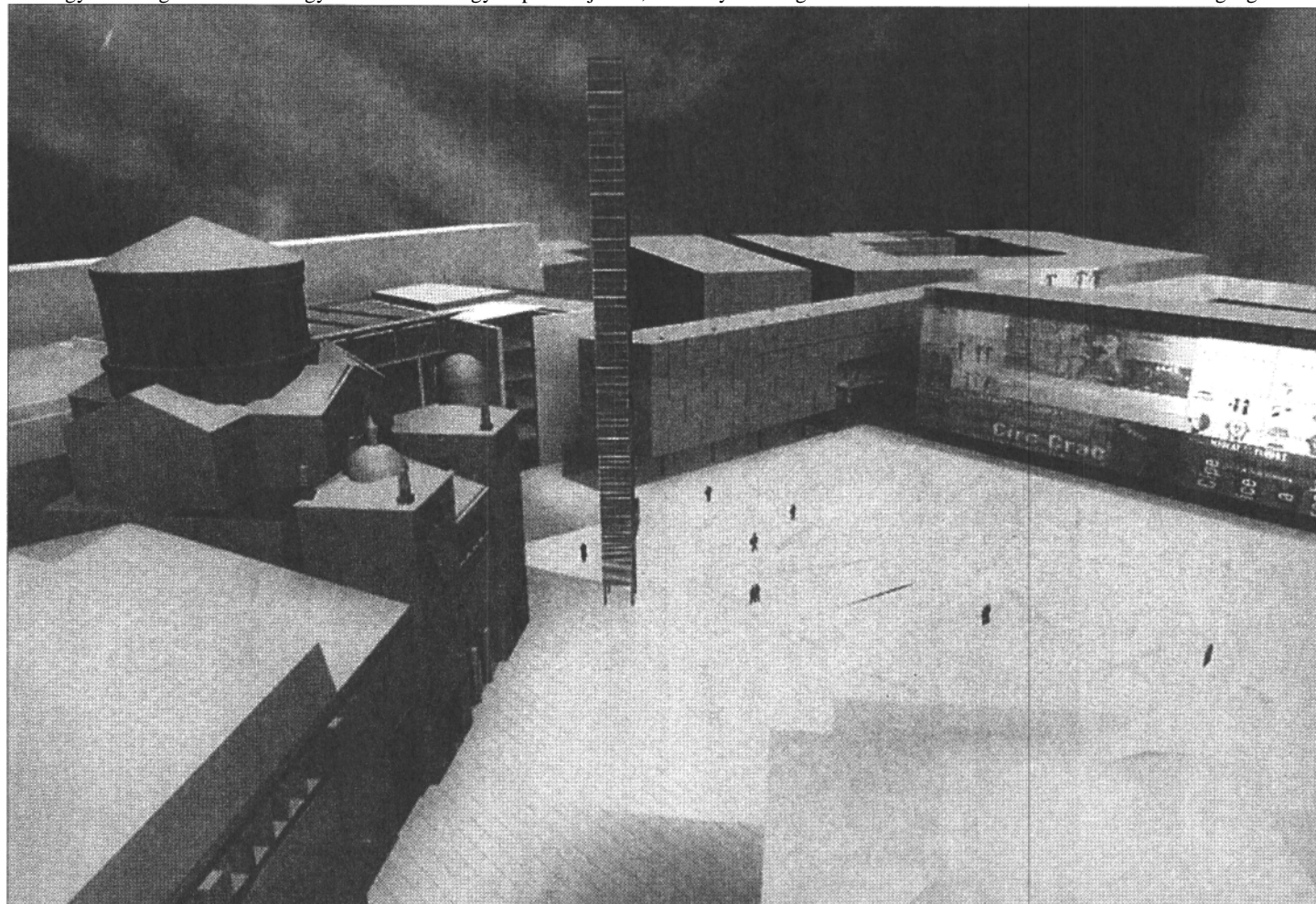
Az ilyen, művészi jellegű időbeosztás felelősséggel jár. A művészeknek el kell fogadniuk egy lehetséges és ésszerű egyeztetést sa-

tek csoportjáról van szó, de ezek az épületek megfelelő működés esetén közös kisugárzást tesznek lehetővé.

A Színházvárosnak a fentiek értelmében két eleme van. Az egyik a Színházi Intézetben zajló oktatás; a másik a Mercat de les Flors, az új Teatre Lliure, valamint a Színházi Intézet két színháztermében bemutatott produkciók bizonyos szintig való összehangolása. Mindkét elem a maga törvényei szerint és mégis egymással kölcsönhatásban kell hogy működjön.

A Színházvárost egy másik szempontból úgy képzelhetjük el, mint olyan szolgáltató

nács, ahonnan az ötlet kiindult, ahonnan a komplexum jelenleg egyetlen működő színházat, a Mercat de les Flors irányítják, és amely a Színházváros teljes telekállományának a gazdája; 2. a megyei tanács, amely a Színházi Intézet komplexumának a gazdája; és 3. a Lliure Alapítvány, amely a Palau de l'Agriculturában épülő új Lliure Színház gazdája. E három helyi szervezet alkotja - Katalónia önálló kormányával, az Oktatási és Kulturális Minisztériummal, valamint különböző szakmai és üzleti társulásokkal összefogva - az úgynevezett Színházváros-konzorciumot. A testület nevezi ki a menedzser-igazgatót és

A barcelonai Színházváros makettje

ját vágyaik és a társadalom befogadóképessége között, mindenkor a legmagasabb etikai és esztétikai normák alapján.

SZÍNHÁZVÁROS - A KÖZÖS KONCEPCIÓ Barcelona városa, hála a városvezetés markáns és meghatározott politikai eszméinek, már eddig is létrehozta a közös referencia-rendszert bizonyos szabadidős tevékenységekhez, például a sporthoz. A Színházváros eszméje ugyancsak ilyen szerű referencia központ létrehozására törekszik a kultúra és a színházkultúra terén. Az átfogó célkitűzés az, hogy az eszmének meghatározott színe, hangzása, jellege legyen, és ekként legyen jelen minden barcelonai polgár gondolataiban, szellemében, képzeletében. A Színházváros olyan eszményeket közvetít, amelyek egyedül a színházzal összefüggésben válhatnak termékkennyé. Szigorúan nézve egyes épüle-

sok összességét, amelyet a társadalom az alkotók és a polgárok számára biztosít. Ezekből a szolgáltatásoktól azonban távol áll mind a merev specializálódás, mind az egymás közti versengés. Különböző intézményeiben egyazon közös, globális koncepción belül különböző projektek vagy programok jöhetnek létre, amelyeket horizontálisan kínálnak fel a közönségnek. Csakis ez a globális koncepció, a gazdasági és strukturális energiák végső summája keltheti a szó szoros értelmében vett „város”, Barcelona városának Színházvárosa érzetét.

Talán még pontosabb lenne „város” helyett „városállamról” beszélni, a szó reneszánsz értelmében; ekkor a nevet akár ki is bővíthetnénk „művészeti köztársaságra” vagy „kulturális szabadkikötőre”.

Ami Színházváros irányító testületét illeti, három helyi és három országos szervezet vesz részt benne: 1. a barcelonai városi ta-

a művészeti igazgatót, és az utóbbi alá tartozik a nemzetközi, a dramaturgiai és a zenei osztály igazgatója, valamint a tíztagú művészeti tanács, amelynek négy állandó tagja a Színházi Intézet, a Lliure, a Mercat de les Flors és a Görög Színház igazgatója, míg hat ideiglenes tagja a komplexum egyes programjainak vezetőiből kerül ki.

MŰVÉSZI TERVEK

A művészi tervekért a művészeti tanácsban egyesült egyes programigazgatók a felelősek. Így például a Memória-program a katalán és a nemzetközi repertoár hagyományából merít, azzal a céllal, hogy a város lakói az egész év folyamán hozzájuthassanak a nagy klasszikus szövegek előadásaihoz. A Dema-program keretében diákelőadásokat rendeznek, vagy az iskolákban, egyetemeken lépnek fel, továbbá lehetővé teszik a gyerekek és a fiatalok alkotótevékenységének szervezett

Az építkezés színhelye

kibontakozását, míg a COS-program a táncművészeti produkciókat fogja össze. A Tematikus program több diszciplínát egyesít, tehát a különböző létesítmények összefogásán alapul, és jellemzi, hogy témáit nagyrészt a nemzetközi drámairodalomból választja. Terveznek például olyan sorozatot, amely a Nyugat öt nagy mítoszával: a Prométheusz-, Oidipusz-, Trisztán és Izolda-, Don Juan- és Faust-legendakörrel foglalkozik, az ókortól a mai napig, tehát például Szophoklészről Heiner Müllerig. Végül az úgynevezett Mercuri program a Lliure és a Színházi Intézet együttműködésére épül, és tanulmányi átmenetet tesz lehetővé a pályakezdő fiatal művészek számára az iskolai képzés és a szakmai gyakorlat, vagy ha úgy tetszik, a szakmai piac között. Az átmenet színházak számára egy, rendezők és producerek számára két évből állna. Maximum harmincfőnyi (húsz hazából és tíz külföldről álló) tanulmányi csoportokban zajlik majd ez a posztgraduális képzés, a színházi szakma minden diszciplínájából, így a bábművészetből és a színházi ügyintézésből is.

A Teatre Lliure koncepciója „kicsiben” megfelel az egész Színházvárosnak. A színház egyetért egy kiemelkedő lengyel rendező megfogalmazásával: „a nagy színházi kalandok belülről sorvadnak el, ezért húsz év után minden működő színházba való költözés a Lliure részéről azt jelenti, hogy metaforikusan, de számos konkrét területen is a nulláról indulnak újra. Ismét ugyanazokkal a nagy alapkérdésekkel néznek majd szembe, mint 1976-ban, az alakuláskor, de ezek azóta számos új aspektussal bővültek ki, és így újszerű válaszokat kell találni a költői irányultságú demokratikus színház legújabb alternatíváira. Mindebben alapvető szerep vár a majdan elkészülő épületre, mert mára kiderült, hogy a színházépítéssel korántsem „ártatlan” diszciplína; állampolgári-politikai szemszög-

ből nézve maga az épület is tükrözheti a modern közösségi színház fogalmát.

A Lliure kapcsolatot tart fenn a Liceuval, vagyis az Operaházzal is, és a maga majdani multifunkciós tereiben elsősorban a kisebb létszámot és intimebb teret igénylő operákat vállalja magára, így a barokk operát, a modern kísérleti operát, valamint a zarzuela műfaján alapuló dalszínházi produkciókat.

A K Ö Z Ö N S É G

A közönséggel való kapcsolat az információhoz való hozzájutással kezdődik, és a látott előadásnak az egyes nézőn belüli utóéletével végződik. A Színházvárosnak e téren is újszerű elképzelései vannak, de további kérdéseket is fel lehet tenni. Például: miért nincs bölcsőde a Ciutat del Teatre környékén? Avagy: milyen, színházi típusú vagy jellegű szórakoztatási formát kellene kieszelni a nézők gyermekei számára, nemcsak azért, hogy a szülőket tehermentesítsék, hanem azért is, hogy minél több új színházbarátot neveljenek ki? A Színházvárosnak abba sem kellene belenyugodnia, hogy a munkában elfáradt nézők először elrohanjanak egy bisztróba néhány falatot bekapni, majd onnan tovább loholjanak a színházba, amikor a színházon belül is étkezhetnének. Továbbá: lehetőséget kellene kapniuk zuhanyozásra, fáradtságot feloldó masszázsról, az olvasótermekben jó könyvek között változhatnának, ismerkedhetnének a színház távolabbi terveivel, valamint a többi spanyolországi színház vagy a világszínház legújabb eseményeivel, esetleg jelmezkészítési tanfolyamon vehetnének részt, avagy bekapcsolódhatnának valamilyen aktuális városfejlesztési vagy építészeti vitába.

Ezeket a célokat mozdtítja majd elő a széles körű, specializált és pedagógiai célzatú Információs Központ, amely postán, telefonon, faxon és az interneten keresztül egyaránt megkereshető, de személyes megbeszélésekre is lehetőséget nyújt. Ugyanitt vásá-

rolhatók meg a jegyek a Színházváros valamennyi előadására; amennyiben egy adott estén mind az öt színház játszik, 2430 jegy kerül forgalomba.

A Kiadványi Osztály készíti majd a kéthavonként 16 oldalon, százezer példányban megjelenő információs magazint, amelyet majd postán, valamely más sajtótermékkel társulva terjesztenek.

A Ciutat del Teatreben emellett naprakész komputerizált munkaközvetítő ügynökség is működik majd, amely a legfrissebb színházmeghallgatások ismertetésére is kiterjed. A komplexumhoz tartozó üzletek közül megemlítendő a színházi jellegű könyvesbolt, amely havonta ad majd ki bibliográfiai repertóriumot az új színházi könyvekről és folyóiratokról, a reprodukciós (fotokópia, mikrofilm, fénykép) szolgáltatóegység, a kulturális utazásokra specializálódott utazási ügynökség, amely főleg fesztiválprogramokat szervez majd a Ciutat baráti körének, a diákoknak és a nagyközönségnek; ezenkívül említhető egy tanácsadó szolgálat műkedvelő együtteseknek, például a történelmi drámák díszleteiről és jelmezeiről; és utoljára, de nem utolsósorban a vendéglátóipari hálózat, valamint a közönséget kiszolgáló fodrászat és sminkszalon.

A Színházvárosnak lesz Dokumentációs Központja is, amely elsősorban adatbázisokat, internet-konzultációt, E-mail-rendszert kínál a látogatóknak minden idevágó témáról, és egyszersmind meg is tanítja őket a rendszer használatára.

Az információs és dokumentációs szolgáltatások azon az elven épülnek, hogy a tájékoztatás közvetlenül a forrásból eredjen, közvetítők vagy elfogult és/vagy részrehajló kritikusok közbeiktatása nélkül. A nyomtatott kiadványok (általános avagy „kortalan” jellegűek, szezonálisak - akár havi, akár negyedévesek - és tematikusak), az audiovizuális szolgáltatások és az internet már most is rendelkezésre állnak, s e téren a továbbfejlesztési lehetőségek úgyszólván korlátlanok. A távlati célok között még az is szerepel, hogy a Ciutatnak állandó rádióadója és tematikus tévécsatornája legyen.

Mindebből kitetszik, hogy a Színházváros hosszú, esetleg egész napos programot biztosít majd a látogatóknak, aki nem feltétlenül néz meg minden alkalommal egy színházi előadást, hanem esetleg csak nézelődik, kipróbálja az információs csatornákat, igénybe veszi a könyvkölcsönző szolgáltatást, beül valamelyik vendéglőbe, vagy megcsináltatja a haját - mindenestre otthonosan érzi magát.

Végül igen változatos és széles körű marketingstratégiát is szerveznek. A rengeteg ötlet közül kiemelendő például a „Mindent ezer pesetéért!”-akció, a csoportos diszkont, a többi barcelonai színházban, illetve más kulturális fórumokon elhelyezett hirdetések, rádiós és tévés ki mit tudok nyereményekkel, ajándéktárgyak, pontgyűjtő kampányok, az utazási irodák programjaival összekapcsolt szabadjegy- vagy diszkont-kedvezmények, illetve a Színházváros-klub tagsági jegyével járó hasonló diszkont-kedvezmények, amelyek például érvényesíthetők a vendéglőkben, ajándékboltokban, illetve a tanfolyamo-